AVİM Yorum • No: 2016 / 14 • Mart 2016

RUSYA-TÜRKİYE GERİLİMİ VE ERMENİSTAN

Ali Murat TAŞKENT

Analist (2015-2017)

Rus Su-24 savaş uçağının düşürülmesinin üzerinden yaklaşık dört ay geçmiş, o tarihten bu yana, Türkiye ve Rusya arasındaki kriz dinmek bilmemiştir. Yaşanan uçak krizi Rusyanın sert tepkisini çekmiş ve Türkiyeye karşı çeşitli önlemler almasına sebep olmuştur.

Yaşanan uçak olayından sonra, Rusya Türkiyeyle tüm askeri iletişimin durdurulduğunu açıklamış ve Suriyede bir güç gösterisine başlamıştır. Rusya, başta Suriye açıklarına savaş gemileri konuşlandırma ve Suriyedeki Hmeymim hava üssüne hava savunma sistemleri yerleştirme olmak üzere, Suriyedeki askeri birliklerini takviye etmeye başlamıştır. Ayrıca, Suriye savaşında terörist PKKnın Suriye kollarını desteklemeye başlamıştır. Suriye dünyanın en önemli sıcak noktalarından biri, hatta en önemlisi olduğundan, Rusyanın Türkiyeye misilleme amacıyla yürüttüğü bu faaliyetler kamuoyunun ilgisini daha çok çekmiştir.

Bununla birlikte, Rusyanın son dönemde faal olduğu tek yer Suriye değildir. Ermenistan da Rusyanın eylemlerine sahne olmuştur. Nitekim, krizin başlangıcından itibaren, Rusya Ermenistandaki askeri varlığını güçlendirmeye başlamıştır.[1] Örnek olarak, Ermenistandaki hava üssüne helikopter ve savaş uçağı göndermiştir. Ayrıca, Rusya ve Ermenistanın ortak bölgesel hava savunma sistemi kurulması üzerinde anlaşmaya vardığı açıklanmıştır.[2] Rus uçaklarının Mart 2016dan itibaren Ermenistanda, muhtemelen Ermenistanın Türkiye sınırı boyunca devriye uçuşlarına başlayacağı da bildirilmektedir.[3] Tüm bu gelişmeler, Rusya ve Türkiye arasındaki tansiyonun arttığı bir dönemde gerçekleşmiştir.

Bunlara ek olarak, geçtiğimiz haftalarda Rusya, geçen sene imzalanan ve silah alımı için Ermenistana 200 milyon dolarlık kredi verilmesini öngören anlaşmanın detaylarını açıklamıştır. Rusyanın bu ani adımının Türkiyeyle yaşanan gerginlikle ilişkili olduğu ve Türkiye üzerinde baskı kurmak amacıyla yapıldığına dair çeşitli değerlendirmeler yapılmaktadır.[4]

Bilindiği üzere, Rusya ve Ermenistan arasında güçlü askeri ilişkiler bulunmaktadır. Rusyanın öncülüğünde kurulan ve NATOnun rakibi olarak görülen Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütünün (CSTO) kurucu üyelerinden biri olan Ermenistan, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Ortak Hava Savunma Sisteminin de bir parçasıdır. Ermenistan Rusyanın Erebuni hava üssü ile 4000-5000 civarında Rus askeri personelinin çalıştığı ve Türkiye

sınırına yaklaşık 15 km uzaklıkta bulunan Gümrüdeki 102. Askeri Üssüne ev sahipliği yapmaktadır. Tüm bunların yanında, Ermenistanın Türkiye sınırını Rus askerleri korumaktadır.

Tüm bunların yanında, Rusya-Ermenistan arasındaki yakın ekonomik ve ticari ilişkililer de hesaba katıldığında, Rusyanın Ermenistandaki varlığının çok kuvvetli olduğuna hiç şüphe yoktur. Ayrıca, Rusyanın Ermenistan üzerindeki nüfuzunun Ermenistanın bir Rus uydusu olduğuna dair tanımlamalara izin verecek ölçüde olduğu da görülmektedir.

Ermenistanın Rusyayla çok yakın ve Türkiyeyle tarih boyunca gergin ilişkiler içinde olduğu düşünüldüğünde, Ermeni hükümetinin uçağın düşürülmesi olayından sonra Türkiyeye sert tepki göstermesi beklenirdi. Ancak, Ermeni hükümeti tersine sessiz kalmıştır. Hükümet cephesinden gelen tek kayda değer tepki ise Ermenistan Savunma Bakanı Seyran Ohaniandan gelmiştir.

Seyran Ohanian Rusya uçağının düşürülmesinden sonra Türkiyeyi kınamış ve Ermenistan ile Rusyanın stratejik ortak olduğunu belirtmiştir. Öte yandan, gelişmeleri bekleyip görmek gerektiğini ve dünya liderlerinin gerekli kararı vereceğini belirten Ohanian, uluslararası toplumun gerginliğin tırmanmasını engellemek için çaba sarf etmesi gerektiğini ifade etmiştir.[5]

Bu sözler, Türkiye-Rusya gerilim hususunda Ermeniler arasında çeşitli endişeler bulunduğuna işaret etmektedir. Ermenistanda yayınlanan birçok yazı ve makale, Rusların güçlü bir mevcudiyete sahip olduğu ve Rus askeri üslerine ev sahipliği yapan Ermenistanın Rusya ve Türkiye arasındaki olası bir silahlı çatışmanın içine çekilebileceğine dair endişelerin olduğunu ortaya koymaktadır.

Siyaset yorumcusu Naira Hayrumyan, bir yazısında[6] şu soruyu sormuştur: Ermenistan-Türkiye sınırını Rusya Federal Güvenlik Servisinin (FSB) alt birimi olan Rus sınır muhafızları koruyor. Şimdi Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkiler kötüleşti ve geçtiğimiz dönemde Suriyeli Kürtler Moskovada bir temsilcilik açtı. Olağanüstü bir durumda Rusya-Türkiye sınırındaki Rus sınır muhafızlarının eylemlerini kim belirleyecek? FSBmi yoksa Ermenistan Savunma Bakanlığımı?

Bu meşru bir sorudur. Zira, Ankarada 29 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan PKK saldırısının ardından Türkiyenin PKKya karşı ve dolayısıyla Suriyedeki uzantıları PYD ve YPGye karşı daha sert bir tutum izlemesi sonucunda Rusya ve Türkiye arasında gerilimin tırmanması ihtimali bulunmaktadır. Hayrumyan Ermenistandaki Rus varlığına ve Rusyanın Ermenistan topraklarını Türkiyeyle olası bir çatışmada kullanması ihtimaline dikkat çekmekte ve Ermenistanın böyle bir durumu engellemek için yeterli gücünün olup olmadığını sorgulamaktadır. Hayrunyan, Doğu Anadoluda (yazısında tarihi Batı Ermenistan diyor) birçok Kürdün yaşadığını ifade etmekte ve Türkiyenin PKKya karşı askeri operasyonları sonucunda Kürt sığınmacıların Ermenistan sınırına akın edeceği yönündeki endişelerini belirtmektedir.

Bir sivil toplum kuruluşunun proje koordinatörü olan Daniel Ioannisyan, verdiği bir röportajda[7] Rusyanın 200 milyon dolarlık kredi anlaşması kapsamında Ermenistana verilecek silah listesini yayınlamasının Rusya-Türkiye gerginliği ile ilişkili olup olmadığına

dair soruya şöyle cevap vermiştir: Rusyanın Türkiyeyle çeşitli sorunlarının olduğu ve Ermenistanda Rus taraftarı bir hava yaratmaya çalıştığı görülmektedir. Bunun kanıtı, Putinin Ağrı Dağını Ermenilere geri vereceğine, Kars ve Moskova Antlaşmalarının iptal edileceğine dair Ermenistana kadar ulaşan yayınlar ve propaganda mekanizmalarıdır. Tüm bunlar Ermenistanda Rusya lehine bir hava oluşturulmasını ve Ermenistanı Rusya ve Türkiye arasındaki çatışmaya dahil etmeyi hedefleyen propagandalardır.

Bu tarz görüşlerin yanında, Ermenistanda Rusya ile Türkiye arasındaki ihtilafı bir fırsat olarak gören görüşler de vardır. Rusya-Türkiye gerginliğinin Ermenistan için Batı Ermenistan, Karabağ, 1915 olaylarının soykırım olarak tanınması gibi konularda fırsatlar doğurduğuna dair beyanlar verilmiştir.

Ermenistan eski Savunma Bakanı Yardımcısı Vahan Shirkhanyan Rusya ve Türkiye arasındaki olası bir çatışmanın tarihi bir fırsat olduğunu ve Ermenistanın hazır olması gerektiğini öne sürmüştür. Ayrıca, Ermenistanın Rusyanın stratejik ortağı olduğunu ve gerektiğinde bir stratejik ortak gibi davranması gerektiği belirtmiştir.[8]

Erivan Devlet Üniversitesinde Doğu Çalışmaları uzmanı Vardan Voskanian, Rus siyasetçilerin Ermenileri ilgilendiren konuları gündeme getirmesinin reel politiğin mantığına uygun olduğunu ve Ermenistanın bundan faydalanması gerektiğini belirtmiştir. Voskanian, Ermenistanın Rusyaya taleplerini kabul ettirmesi gerektiğini ve bu çerçevede, Karabağın bağımsızlığının tanınması, soykırımın inkârının cezalandırılması ve Ermenistana en yeni nesil silahların sağlanması gibi isteklerle çıtayı mümkün olduğunca yüksek tutması gerektiğini ifade etmiştir.[9]

Ancak, Ermenistanın bu gerginlikten faydalanması gerektiğini düşünenler arasında da çeşitli kaygılar bulunmaktadır. Örneğin, eski bir diplomat olan Ara Papyan, Rusya ve Türkiyenin karşı karşıya gelmesinin bölge üzerindeki etkisi dış politika açısından önemli bir fırsat oluşturmakta, bununla birlikte başta ekonomi olmak üzere içeride önemli bir sorun yaratmaktadır. Ne yazık ki, içteki zayıflıklar bu dış politika fırsatlarını kullanmamıza engel olmaktadır demiştir.[10]

Görüldüğü üzere, Ermenistanda Rusya ve Türkiye gerginliği hususunda iki önemli görüş bulunmaktadır. Birinci görüş Ermenistanın Rusya ve Türkiye arasındaki ihtilafın dışında durması gerektiğini ifade ederken, ikinci görüş Ermenistanın tarafsız kalmayarak bu ihtilafın sağladığı fırsatlardan yararlanması gerektiğine işaret etmektedir. Ancak, ihtilafa dair kaygıların, yani ilk görüşün daha baskın olduğu görülmektedir. Gerçekten de, her ne kadar Türkiye ve Rusya arasında silahlı bir çatışma zor bir ihtimal olsa da, Rusyanın Ermenistandaki varlığı ve Ermenistanın Rusyanın Türkiyeyle adeta kara sınırı haline geldiği düşünüldüğünde, Ermenistan'ın böyle bir çatışmaya sahne olması muhtemeldir.

[1] Russia Reinforces Its Miltiary Air Base In Armenia With 6 Helicopters, *TASS*, http://tass.ru/en/defense/845682

Russia Sends Attack, Transport Helicopters to Air Base in Armenia, *Sputniknews*, http://sputniknews.com/russia/20151208/1031403941/russia-armenia-vase-helicopters.html

Russia Deploys Advanced Aircraft To Armenia, *Russia Today*, https://www.rt.com/news/333091-russia-aircraft-base-armenia/

[2] Why Did Russia, Armenia Create Joint Defense System in Caucasus?, *Sputniknews*, http://sputniknews.com/military/20151223/1032214928/russia-armenia-defense-system-turkey.html

[3] Russia To Patrol Armenian Airspace, *Todays Zaman*, http://www.todayszaman.com/diplomacy_russia-to-patrol-armenian-airspace_412919.html

[4] Russia, With Turkey In Mind, Announces Big Weapons Deal With Armenia, *The Moscow Times*, http://www.themoscowtimes.com/business/article/russia-with-turkey-in-mind-announces-big-weapons-deal-with-armenia/560563.html

[5] Armenia Condemns Turkeys Downing Of Russian Jet, *Azatutyun*, http://www.azatutyun.am/content/article/27386412.html

[6] New Threat Near the Armenian Border, *Lragir.am*, http://www.lragir.am/index/eng/0/comments/view/35278

[7] Why Was List of Weapons Published?, *Lragir.am*, http://www.lragir.am/index/eng/0/interview/view/35287

[8] Russia has all means of retaliation against Turkey, Armenia must be prepared - Vahan Shirkhanyan, *Tert.am*, http://www.tert.am/en/news/2015/11/26/shirxanyan/1856682

[9] Armenia: Stepping Gingerly Around Russia-Turkey Feud, *Eurasianet*, http://www.eurasianet.org/node/76941

[10] Russia-Turkey confrontation: Armenia cannot remain neutral Ara Papyan*Tert.am*, http://www.tert.am/en/news/2016/02/22/AraPapyan/1939557

Yazar Hakkında :

Ali Murat Taşkent, Nisan 2015 ile Eylül 2017 arasında Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) analist olarak çalışmıştır. Taşkent, Kafkasya ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri üzerinde çalışmalar yürütmüştür.

Atıfta bulunmak için: TAŞKENT, Ali Murat. 2026. "RUSYA-TÜRKİYE GERİLİMİ VE ERMENİSTAN ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 14. Mart 01. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/RUSYA-TURKIYE-GERILIMI-VE-ERMENISTAN-1

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır